

**Прва економска школа
Београд**

**РЕПУБЛИЧКО ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ СТАТИСТИКЕ
19-20. април 2024. године**

ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И УПУТСТВО ЗА РАД

- Укупан број такмичарских задатака је 10. Број поена за сваки задатак означен је након редног броја задатка. Максималан број поена је 100.
- Време израде задатака је три сата.
- Задатке је потребно урадити хемијском оловком, изузев графичких приказа који се могу цртати графитном оловком.
- Све резултате и међурезултате обавезно заокружљивати на **две децимале**, осим логаритама које треба заокружити на **5 децималних места**.
- Код питања са понуђеним одговорима увек је само један одговор тачан.
- При изради задатака дозвољено је користити дигитрон.

ТАКМИЧАРСКИ ЗАДАЦИ

1. (3) Структурну серију по атрибутивном обележју најчешће приказујемо:

- а.** структурним кругом, стубићима и помоћу ордината тачака;
- б.** структурним кругом, стубићима и хистограмом фреквенција;
- в.** структурним кругом и стубићима;
- г.** стубићима, пиктограмом и помоћу ордината тачака;
- д.** ништа од наведеног.

2. (3) Који од следећих исказа **НИЈЕ** тачан?

- а.** на медијану не утичу екстремне вредности;
- б.** медијану можемо израчунати за свако обележје;
- в.** медијану можемо одредити када не располажемо свим вредностима у скупу;
- г.** медијана је бољи показатељ од аритметичке средине када у серији постоје екстремне вредности.

3. (3) Индекси структуре су релативни бројеви које добијамо:

- а.** поређењем нивоа једне исте појаве по различитим јединицама посматрања;

- б. поређењем нивоа две различите појаве у истом периоду за исту јединицу посматрања;
- в. као однос физичког обима производње једног или више сродних производа у текућем у односу на изабрани период;
- г. поређењем нивоа две различите појаве у различитим периодима за исту јединицу посматрања;
- д. ништа од наведеног.

4. (5) Који од следећих исказа су тачни (Т), а који нетачни (Н)? Заокружите одговарајуће слово после сваког исказа.

- У једном продајном објекту, регистровано је 7 продаја телефона следећих марки:
Nokia Nokia Samsung Samung Samsung Huawei Huawei
Медијана је Samsung. Т Н
- У расподели фреквенција: «Породице према броју деце», јединице посматрања су деца. Т Н
- Статистички коефицијенти су релативни бројеви које добијамо као количник нивоа две различите појаве у истом периоду за исту јединицу посматрања. Т Н
- Вишеструки стубићи користе се за поређење структуре два или више скупова по различитим обележјима. Т Н
- Интервал варијације је осетљив на присуство екстремних вредности. Т Н

5. (6) На основу месечних података о броју туриста у познатом летовалишту, у периоду 2021-2023. израчунати су сезонски индекси. Вредности ових индекса у марту и јулу износили су редом 100 и 148, и показују следеће:

- а. у марту није изражен утицај сезоне, док је у јулу број туриста за 48% већи него у јулу претходне године;
- б. у марту није изражен утицај сезоне, док је у јулу број туриста за 48% изнад просечног нивоа;
- в. у марту није изражен утицај сезоне, док се месец јул сматра “живом” сезоном, јер је у јулу број туриста за 48% већи него у јулу претходне године;
- г. у марту није изражен утицај сезоне, док се месец јул сматра “живом” сезоном, јер је у јулу број туриста за 48% испод просечног нивоа;
- д. ништа од наведеног, већ _____.

6. (6) Посматра се временска серија увоза једне врсте робе (у милионима евра) у периоду 2015-2023. У сукцесивним временским јединицама увоз је остваривао приближно исти релативни раст. Оцењен је одговарајући модел тренда и добијен коефицијент нагиба који износи 1,235. Овај резултат се може протумачити на следећи начин:

- а. средњи апсолутни пораст износи 1,235 милиона евра;
- б. просечан ниво увоза у 2014. је био 1,235 милиона евра;
- в. увоз се у посматраном периоду у просеку годишње повећавао за 1,235 милиона евра;
- г. увоз се у посматраном периоду у просеку годишње повећавао по стопи од 23,5%;

д. ништа од наведеног, већ _____.

7. Једно истраживање је обухватило укупно 40 компанија. У 10% компанија вредност извоза посматраног производа је била до 50.000 евра, у 30% компанија вредност извоза је била до 100.000 евра, а у 75% компанија до 150.000 евра. У свим компанијама вредност извоза је била до 200.000 евра.

- а) Формирати расподелу фреквенција компанија према вредности извоза. (4)
- б) Израчунати укупну вредност извоза свих компанија. (3)
- в) Одредити медијални интервал вредности извоза производа. (4)
- г) Израчунати просечно квадратно одступање вредности извоза појединих компанија од просечне вредности извоза свих компанија. (6)

8. У табели је дат годишњи обим промета шест врста напитака у једном граду и садржај магнезијума (у mg/l).

Напитак	I	II	III	IV	V	VI
Промет (хиљаде литара)	100	70	85	35	40	60
Количина магнезијума (Mg у mg/l)	120	25	74	364	136	58

а) Одредити коефицијент свођења на основу количине магнезијума, узимајући за условну јединицу напитака IV. Промет сваког напитака изразите натурално у условној јединици напитака IV. (6)

б) Израчунати за колико се у релативном износу обим промета напитака III разликује од просечног промета свих напитака. (3)

9. Дати су базни индекси физичког обима продаје једне марке телефона у периоду 2017-2023. године (2018=100): 84; 100; 112; 132; 148; 168; 176.

а) Одредити модел линеарног тренда за посматрани период, ако је обим продаје у 2020. години износио 3,3 милиона комада. (16)

б) Израчунати за колико се обим продаје телефона у посматраном периоду у просеку процентуално годишње мењао. (4)

в) Прогнозирати обим продаје телефона у 2024. години. (2)

г) Израчунати релативну промену обима продаје телефона у 2023. у односу на 2017. годину. (2)

10. Анализира се утицај прековременог рада (у часовима) на месечну зараду (у еврима). Дати су подаци о прековременим сатима рада: 6, 8, 11, 14, 16, 20 и месечној заради: 1000, 1250, 2000, 1500, 2200, 2800 за шест случајно одабраних запослених.

а) Методом најмањих квадрата израчунати коефицијенте регресионе праве узорка. (10)

б) Израчунати за колико ће се у просеку променити месечна зарада ако се прековремено радно време повећа за 5 сати. (3)

- в) Израчунати колико би износила просечна месечна зарада када у посматраном узорку нико не би радио прековремено. (2)
- г) Израчунати за колико зарада појединих запослених у просеку одступа од оцењених вредности зараде. (7)
- д) Предвидети колико би у просеку износила месечна зарада запосленог у посматраном узорку који је прековремено радио 10 сати. (2)

**Прва економска школа
Београд**

**РЕПУБЛИЧКО ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ СТАТИСТИКЕ
19-20. април 2024. године**

РЕШЕЊА ЗАДАТАКА

**1. Тачан одговор:
в. структурним кругом и стубићима (3 поена)**

**2. Тачан одговор:
б. медијану можемо израчунати за свако обележје (3 поена)**

**3. Тачан одговор:
а. поређењем нивоа једне исте појаве по различитим јединицама посматрања (3 поена)**

4. Тачни одговори:

- У једном продајном објекту, регистровано је 7 продаја телефона следећих марки:
Nokia Nokia Samsung Samung Samsung Huawei Huawei
Медијана је Samsung. **Н**
- У расподели фреквенција: «Породице према броју деце», јединице посматрања су деца. **Н**
- Статистички коефицијенти су релативни бројеви које добијамо као количник нивоа две различите појаве у истом периоду за исту јединицу посматрања. **Т**
- Вишеструки стубићи користе се за поређење структуре два или више скупова по различитим обележјима. **Н**
- Интервал варијације је осетљив на присуство екстремних вредности. **Т**

Сваки тачан одговор бодује се са 1 поен. (5 поена)

**5. Тачан одговор:
б. у марту није изражен утицај сезоне, док је у јулу број туриста за 48% изнад просечног нивоа (6 поена)**

**6. Тачан одговор:
г. увоз се у посматраном периоду у просеку годишње повећавао по стопи од 23,5% (6 поена)**

7. На основу датих података формира се процентуална кумулативна расподела:

Процентуална кумулативна расподела

Вредност извоза (у хиљадама евра)	Кумулативно учешће
до 50	10%
до 100	30%
до 150	75%
до 200	100%

а)

Расподела фреквенција

Вредност извоза (у хиљадама евра)	Број компанија
до 50	4
50-100	8
100-150	18
150-200	10

(4 поена)

б)

Вредност извоза (у хиљадама евра) x	Број компанија f	x'	$x' \cdot f$
до 50	4	25	100
50-100	8	75	600
100-150	18	125	2.250
150-200	10	175	1.750
Укупно			4.700

Укупна вредност извоза свих компанија износи приближно 4.700 хиљада евра.

(3 поена)

в)

Медијални интервал одређујемо помоћу кумулатива «испод». Медијана се налази на $\frac{N+1}{2} = 20,5$. месту.

(2 поена)

Први кумулатив који га обухвата је **30**, па је медијални интервал 100-150 хиљада евра.

(2 поена)

г) Показатељ који се рачуна је варијанса.

$$\mu = \frac{\sum x' \cdot f}{N} = \frac{4.700}{40} = 117,50 \text{ хиљада евра}$$

(2 поена)

$x'^2 \cdot f$
2.500
45.000
281.250
306.250
635.000

(2 поена)

$$\sigma^2 = \frac{\sum x'^2 \cdot f}{N} - \mu^2 = \frac{635.000}{40} - 117,50^2 = 2068,75 \text{ хиљада евра}^2 \quad (2 \text{ поена})$$

8. а)

Напитак	I	II	III	IV	V	VI
Коефицијент свођења	0,33	0,07	0,20	1,00	0,37	0,16

Сваки тачно израчунат коефицијент свођења бодује се са 0,5 поена, што у збиру даје 3 поена.

Напитак	I	II	III	IV	V	VI
Промет (натурално у условној јединици)	33,00	4,90	17,00	35,00	14,80	9,60

Сваки тачно израчунат обим промета бодује се са 0,5 поена, што у збиру даје 3 поена.

б)

Просечан промет (у хиљадама литара) свих посматраних напитака износи:

$$\mu = \frac{\sum x}{N} = \frac{100 + 70 + \dots + 40 + 60}{6} = \frac{390}{6} = 65. \quad (1 \text{ поен})$$

Израчунава се следећи индекс:

$$I = \frac{85}{65} \cdot 100 = 131,00 \quad (1 \text{ поен})$$

Обим промета напитка III је већи од просечног промета свих напитака за 31,00%. (1 поен)

9. а)

$$I_{2020} = \frac{Y_{2020}}{Y_0} \cdot 100 \rightarrow Y_0 = 2,50 \quad (2 \text{ поена})$$

Базни индекс: $I_t = \frac{Y_t}{Y_0} \cdot 100$, одакле следи:

$$Y_{2017} = \frac{84 \cdot 2,50}{100} = 2,10, \dots$$

Физички обим продаје у периоду од 2017-2023. године

Године	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Физички обим продаје	2,10	2,50	2,80	3,30	3,70	4,20	4,40

(4 поена)

Признају се следеће варијанте решења:

А.

Године	Y_t	t	t^2	$t \cdot Y_t$
2017.	2,10	1	1	2,10
2018.	2,50	2	4	5,00
2019.	2,80	3	9	8,40
2020.	3,30	4	16	13,20
2021.	3,70	5	25	18,50
2022.	4,20	6	36	25,20
2023.	4,40	7	49	30,80
Укупно	23	28	140	103,20

$$\hat{b} = \frac{T \sum t Y_t - \sum t \sum Y_t}{T \sum t^2 - (\sum t)^2}$$

$$\hat{b} = \frac{7 \cdot 103,20 - 28 \cdot 23}{7 \cdot 140 - 28^2} = 0,40$$

(6 поена)

$$\hat{a} = \bar{Y} - \hat{b} \bar{t} = \frac{23}{7} - 0,40 \cdot \frac{28}{7} = 1,69$$

(3 поена)

$$\hat{Y}_t = 1,69 + 0,40 \cdot t$$

(1 поен)

Б.

Године	y	x	x^2	$x \cdot y$
2017.	2,10	-3	9	-6,30
2018.	2,50	-2	4	-5,00
2019.	2,80	-1	1	-2,80
2020.	3,30	0	0	0,00
2021.	3,70	1	1	3,70
2022.	4,20	2	4	8,40
2023.	4,40	3	9	13,20
Укупно	23	0	28	11,20

$$b = \frac{\sum xy}{\sum x^2} = \frac{11,20}{28} = 0,40$$

$$a = \frac{\sum y}{n} = \frac{23}{7} = 3,29$$

$$y_t = 3,29 + 0,40 \cdot x$$

б) Просечна годишња процентуална промена обима продаје у посматраном периоду износи

$$r_g = \left(\sqrt[6]{\frac{4,40}{2,10}} - 1 \right) \cdot 100 = 13,00\%.$$

(4 поена)

в) Обим продаје телефона у 2024. години ће износити (у милионима комада):

$$\hat{Y}_t = 1,69 + 0,40 \cdot t = 1,69 + 0,40 \cdot 8 = 4,89$$

или

$$y_t = 3,29 + 0,40 \cdot x = 3,29 + 0,40 \cdot 4 = 4,89$$

(2 поена)

г)

$$I = \frac{4,40}{2,10} \cdot 100 = 210,00$$

(1 поен)

Обим продаје телефона се у 2023. повећао за 110,00% у односу на 2017. годину. **(1 поен)**

10. а)

x	y	x^2	y^2	xy
6	1.000	36	1.000.000	6.000
8	1.250	64	1.562.500	10.000
11	2.000	121	4.000.000	22.000
14	1.500	196	2.250.000	21.000
16	2.200	256	4.840.000	35.200
20	2.800	400	7.840.000	56.000
75	10.750	1.073	21.492.500	150.200

Тачно израчунате суме квадрата и сума производа, бодују се са по 1 поеном.

(3 поена)

Коефицијент нагиба:

$$\hat{b} = \frac{n \sum XY - \sum X \sum Y}{n \sum X^2 - (\sum X)^2} = \frac{6 \cdot 150.200 - 75 \cdot 10.750}{6 \cdot 1.073 - 75^2} = 116,79$$

(5 поена)

Одсечак:

$$\hat{a} = \bar{Y} - \hat{b} \bar{X} = \frac{10.750}{6} - 116,79 \cdot \frac{75}{6} = 331,79$$

(2 поена)

б) Коефицијент нагиба показује да ће се месечна зарада у просеку повећати за 116,79 евра, ако се прековремено радно време повећа за 1 сат. Ако се прековремено радно време повећа за 5 сати, месечна зарада ће се у просеку повећати за $5 \cdot \hat{b} = 5 \cdot 116,79 = 583,95$ евра.

(3 поена)

в) За $x=0$, $\hat{y}=331,79+116,79\cdot 0=331,79$ евра.

(2 поена)

г)

Показатељ који се рачуна је стандардна грешка регресије.

$\hat{y}$	$e = y - \hat{y}$	$e^2 = (y - \hat{y})^2$
1.032,53	-32,53	1.058,20
1.266,11	-16,11	259,53
1.616,48	383,52	147.087,59
1.966,85	-466,85	217.948,92
2.200,43	-0,43	0,18
2.667,59	132,41	17.532,41
		383.886,83

Тачно израчунате вредности $\hat{y}$ и e^2 , бодују се са по 2 поена.

(4 поена)

Стандардна грешка регресије се израчунава по формули:

$$s = \sqrt{\frac{\sum e^2}{n-2}} = \sqrt{\frac{383.886,83}{4}} = 309,79$$

(2 поена)

Зарада појединих запослених у просеку одступа од оцењених вредности зараде за 309,79 евра.

(1 поен)

д)

Месечна зарада запосленог у посматраном узорку који је прековремено радио 10 сати би у просеку износила:

$$\hat{y} = 331,79 + 116,79 \cdot 10 = 1499,69 \text{ евра.}$$

(2 поена)